

УДК: 378.147:004.774

СУТНІСТЬ ТА МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-ПІДТРИМКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Котко Яна Олександрівна
м. Харків

Інтернет-ресурси стали впливовим чинником розвитку, виховання та становлення інтересів сучасної молоді. У статті розглянуто сутність та можливості Інтернет-підтримки професійної підготовки майбутнього вчителя.

Ключові слова: Інтернет-підтримка, Інтернет-ресурси, професійна підготовка, майбутні вчителі.

Швидкий розвиток і широке впровадження глобальної мережі у всі сфери людської діяльності сприяло підвищенню інтересу до використання Інтернету в навчальному процесі. У сучасних умовах одними із найбільш активних споживачів Інтернет-ресурсів є студентська молодь. Результати багатьох досліджень свідчать, що Інтернет-ресурси та інформаційні технології стають невід'ємними складовими життя та діяльності молоді. За даними всеукраїнського дослідження «Молодь України», проведеного Інститутом Горшеніна [3], більшість української молоді у віці від 17 до 25 років (близько 70%) користується Інтернетом щодня. Інтернет-ресурси стали впливовим чин-

ником розвитку, виховання та становлення інтересів сучасної молоді. Разом з тим, у підготовці майбутніх учителів використання Інтернет-ресурсів не набуло суттєвого значення.

Окремі аспекти впровадження Інтернет-ресурсів у процес професійної підготовки майбутніх фахівців та пошук шляхів їх ефективного використання є предметом досліджень сучасних науковців. Зокрема, питання застосування Інтернету в самостійній роботі студентів висвітлюються у дослідженнях Н. Болдирєвої, Л. Жук, Л. Черчага, М. Кадемії, М. Мартиненко, К. Пашивкіної та інших, удосконаленню професійної підготовки майбутніх учителів засобами Інтернет-сервісів присвячені роботи В. Осадчого, К. Осадчої та інших педагогів, використання сервісів web 2.0 у навчальній діяльності студентів вищих навчальних закладів висвітлено в дослідженнях М. Козяр, Н. Баллик та інших методистів. У наукових дослідженнях увагу приділено і використанню Інтернет-технологій у професійній підготовці майбутніх учителів з урахуванням специфіки їх предметної діяльності – мате-

матики (С. Горлова, Н. Жарова та ін.), іноземної мови (А. Карпов, Л. Панченко, І. Хижняк та ін.), технологій (С. Бакулєвська, П. Самородський та ін.). Разом з тим, використання ресурсів Інтернету в навчальному процесі вищого педагогічного навчального закладу не є систематичним і не виконує функцій підтримки.

Саме тому *мета* статті – розглянути сутність та можливості Інтернет-підтримки професійної підготовки майбутнього вчителя.

Розкриття сутності Інтернет-підтримки ґрунтується на висвітленні поняття педагогічної підтримки та педагогічного обґрунтування її зумовленості використання Інтернет-ресурсів у навчальному процесі. Надання учню або студенту своєчасної підтримки є однією з умов становлення особистості, розкриття її творчого та інтелектуального потенціалу, соціальної адаптації, розвитку самостійності, професійного самовизначення та самоствердження. Основи педагогічної підтримки ґрунтуються на роботах видатних учених Ш. Амонашвілі, Я. Коменського, Я. Корчака, М. Монтесорі, І. Песталоцци, К. Ушинського, С. Шацького, в яких наголошується на необхідності гуманістичної спрямованості навчального процесу, спрямованого на допомогу дитині, збереження її індивідуальності, самоцінності в процесі навчання і виховання. Основні теоретичні положення концепції педагогічної підтримки були розроблені О. Газманом та групою його послідовників Т. Анохиною, Н. Криловою, Н. Михайловою, С. Юсфиним та ін. Педагогічна підтримка розглядається вченими як особлива педагогічна діяльність, що забезпечує розвиток індивідуальності дитини, її самореалізацію в процесі освіти (Е. Александрова, В. Бедерханова, О. Газман, Н. Касіцина, С. Полякова та ін.) на основі: принципу системи освіти, що орієнтований на створення умов для подолання дитиною перешкод у інтелектуальному, моральному, емоційно-вольовому розвитку (Н. Михайлова, С. Юсфин та ін.), і процесу спільного з дитиною визначення її інтересів, шляхів, вирішення проблем (Г. Давидов, Н. Крилова та ін.).

Сучасні інформаційні та комунікаційні технології надали педагогові нові засоби реалізації педагогічної підтримки у процесі навчання школярів. Змінення ролі комп'ютера у навчальному процесі, розширення видів діяльності вчителя та школярів із комп'ютером, розмаїття електронних дидактичних засобів, які використовуються для супроводу школярів, спричинили появу нового поняття «комп'ютерна підтримка», яке поступово стало розповсюдженим і широковживаним. У психолого-педагогічних публікаціях поняття «комп'ютерна підтримка» тлумачиться як спроектоване вчителем використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій для допомоги у досягненні поставленої ним педагогічної мети [2]. Аналізуючи співвідношення понять комп'ютерної і педагогічної підтримки, науковці Н. Житеньова і Л. Білоусова [2], наголошують на їх принципових відмінностях - педагогічна підтримка є неодмінним компонентом процесу діяльності вчителя, у той час як комп'ютерна підтримка є інструментом цієї діяльності, за допомогою якого вчитель досягає поставлених цілей й реалізує педагогічну підтримку навчання і розвитку учня.

Наступний етап розвитку педагогічної підтримки пов'язаний з розширенням ролі Інтернет-технологій

у пізнавальній діяльності учнів, появою мобільних пристроїв, які забезпечують швидкий доступ до Інтернет-ресурсів, розвитком веб-сервісів і вдосконаленням веб-інструментарію, що дає підстави для розгляду Інтернет-підтримки окремо від комп'ютерної. На даний час, поняття Інтернет-підтримки достатньо часто вживається у наукових публікаціях, проте існують різні точки зору на його сутність. Зокрема, у дослідженнях педагога і науковці Інтернет-підтримку трактують як:

– ресурси, що передбачають чітко визначену технологію їх використання в навчальному процесі та залишають за вчителем відповідальну й творчу роль із організації і керівництва навчальною діяльністю (О.В. Могильов);

– систему спільної діяльності суб'єктів навчального процесу, що заснована на використанні Інтернет-технологій, погоджена з цілями й змістом навчального процесу (І.Н. Нахметов);

– системний цілісний засіб зміни й перетворення педагогічної діяльності, спрямований на підвищення якості освітнього процесу та становлення професійної компетентності фахівця (А.В. Мосіна, О.С. Лещенко);

– систему Інтернет-супроводу професійної діяльності і розвитку педагога (Т.О. Полілова, В.Є. Подольський, М.М. Краснянський);

– якісно нове навчальне середовище, створене шляхом інтеграції трьох складових: навчальної інформації, дидактичних інновацій, інформаційних технологій (В.І. Магойченко);

– предметно-орієнтовані користувацькі середовища, що надають користувачеві свободу дій, забезпечують гнучкість, варіативність змісту і форм подачі матеріалу, підтримку ініціативи викладача й учня (Д.В. Баяндін);

– педагогічно зумовлене і спроектоване вчителем використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет, педагогічного Інтернет-інструментарію і засобів Інтернет-комунікацій з метою гуманізації і підвищення ефективності навчання (С.Д. Криштоф).

Аналіз наведених означень дає підстави стверджувати, що у психолого-педагогічних дослідженнях Інтернет-підтримка розглядається переважно стосовно навчальної діяльності школярів. Проте, враховуючи високу активність студентської молоді в мережі, істотний вплив Інтернет-ресурсів на їх професійне становлення, наявні потреби молоді у використанні Інтернет-технологій, вважаємо необхідним розглядати Інтернет-підтримку в аспекті підготовки студентів до професійної діяльності. Зокрема, у нашій роботі розглядатимемо вплив ресурсів глобальної мережі на підготовку майбутнього вчителя до професійної діяльності. Таким чином, *Інтернет-підтримкою підготовки майбутнього вчителя вважатимемо Інтернет-ресурси, які передбачають педагогічно зумовлене і попередньо спроектоване їх використання з метою підвищення ефективності професійно-педагогічної та науково-предметної підготовки вчителя.*

Можливості Інтернет-ресурсів для реалізації підтримки професійної підготовки майбутнього вчителя полягають у розширенні: інформаційного забезпечення навчального процесу, джерел отримання консультаційної допомоги, інструментального забезпечення навчального процесу. Розглянемо зазначені

можливості більш детально.

1. *Розширення інформаційного забезпечення навчального процесу.* Важливою складовою інформаційного забезпечення навчального процесу є ознайомлення студентів з науковою професійно-спрямованою літературою. За допомогою віртуальних електронних бібліотек доступ до літературних джерел значним чином розширюється. Стають доступними електронні версії сучасних і раритетних видань, популярних і наукових статей, вітчизняних та закордонних наукових журналів тощо. Робота з електронними виданнями для сучасної молоді є привабливою і зручною завдяки вбудованим можливостям контекстного пошуку, гіпертекстовості змісту, системи посилань та можливостям отримання доступу до видань за допомогою різноманітних мобільних та портативних пристроїв у будь-якому місці – вдома, в університеті, в бібліотеці. Наприклад, студенти можуть скористатися універсальними віртуальними бібліотеками, які містять матеріали різної тематичної спрямованості, та професійно-спрямованими, що пропонують ознайомитися з добром фахової літератури.

Іншою складовою професійного становлення майбутнього вчителя є ознайомлення з педагогічним досвідом роботи практикуючих учителів та здійснення аналізу. З цією метою студенти можуть скористатися методичними матеріалами, розміщеними в мережі (планами-конспектами уроків, відеозаписами проведених уроків, сценаріями виховних заходів, розробленими презентаціями до уроків, дидактичними і допоміжними матеріалами, які розміщуються на сайтах методичних об'єднань, освітніх порталах, особистих веб-сторінках учителів тощо) з метою ефективності методичної підготовки майбутнього вчителя.

Особливо цінним для професійної підготовки вчителя є аналіз «живого» досвіду практикуючого вчителя, зафіксованого у відеоматеріалах. Відеозаписи реальних уроків, проведених виховних заходів відображають неповторні моменти роботи вчителя, його дійсний досвід, унікальні рішення вчителя у ситуаціях, що виникли на уроці. За допомогою таких записів студенти можуть фрагментарно переглядати уроки і порівнювати окремі їх етапи, аналізувати ефективність застосованих учителем методичних прийомів, оцінювати доцільність обраних організаційних форм тощо. Фрагментарна демонстрація відеозаписів дає можливість вчитися здійснювати аспектний або комплексний аналіз, відслідковувати причинно-наслідкові зв'язки тощо.

Важливим елементом професійної підготовки майбутнього вчителя є знайомство з педагогічним досвідом учителів-новаторів. Сучасні вчителі, які впроваджують нові методики, технології, часто поширюють свій досвід, залишаючи розробки та отримані результати діяльності на сайтах для того, щоб отримати відгуки колег, поради на майбутнє тощо. Завдяки доступності в мережі висвітлення практичних розробок, майбутній учитель має можливість ознайомитися з новаторським досвідом і використовувати наявні матеріали для пошуку власних шляхів вирішення педагогічних ситуацій.

Таким чином, розширення інформаційного забезпечення навчального процесу у підготовці майбутнього вчителя відбувається за рахунок: доступу

до наукових професійно спрямованих джерел; ознайомлення з педагогічним досвідом та дидактичними й методичними матеріалами практикуючих учителів; ознайомлення з досвідом роботи вчителів-новаторів.

2. *Розширення джерел отримання консультаційної допомоги.* У останні роки збільшується роль Інтернету в міжособистісних комунікаціях. Різноманітні обговорення в чатах, блогах, на веб-форумах соціальних мереж, стали невід'ємним компонентом веб-ресурсів. Можна зазначити, що значна кількість учасників таких обговорень, розмаїття точок зору практикуючих учителів на проблему, що виникає, готовність учасників оперативно надати допомогу свідчать про невикористаний потенціал таких сервісів у професійній підготовці.

Під час вивчення дисциплін професійно-педагогічного циклу цінною може виявитися консультативна допомога від практикуючих вчителів і методистів. Для цього майбутні вчителі можуть скористатися сайтами педагогічних спільнот, які спрямовані на надання підтримки вчителю у методичній та психолого-педагогічній підготовці, зокрема: «Інтернет-государство учителей» (www.intergu.ru), «Інтернет-педсовет» (<http://pedsovet.org>), «Профобразование» (<http://www.profobrazovanie.org>), «Методисты.ру» (<http://metodisty.ru>) тощо.

Під час вивчення дисциплін науково-предметної підготовки студенти мають змогу отримати консультацію провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців. З цією метою діють сайти наукових товариств та портали вузькофахового спрямування. Наприклад, студенти можуть отримати консультаційну допомогу скориставшись сайтами Європейського фізичного товариства (<http://www.eps.org>), Санкт-Петербурзького математичного товариства (<http://www.mathsoc.spb.ru>), Інформаційного освітнього порталу фізиків (<http://fizfaka.net>), порталу математиків (<http://www.allmath.ru>) тощо.

Необхідною складовою, що забезпечує успішність підготовки майбутнього вчителя, є індивідуальна консультація викладачів із предмету. Така консультація може відбуватися через Інтернет в офлайн або онлайн режимі. При онлайн-консультації відбувається передання текстових повідомлень або голосове спілкування в режимі реального часу. Перевагою такої консультації є моментальність отримання підтримки. Студент отримує допомогу саме в той момент, коли він її потребує. Режим офлайн-консультування часто здійснюється за допомогою електронної пошти і передбачає відтерміновану відповідь на повідомлення. Перевагою таких консультацій є можливість отримання ґрунтовної відповіді на запитання. Організація консультації викладача за допомогою Інтернету уможливує добір зручного темпу навчання студента, організувати індивідуальний графік вивчення матеріалу, подолати просторову віддаленість.

Одним із необхідних напрямів модернізації освіти є впровадження у навчальний процес сучасних програмних засобів навчального призначення. Майбутній учитель відчуває потребу у використанні електронних засобів та новітніх пристроїв, які постійно оновлюються, удосконалюються або повністю змінюються. Суттєвою допомогою до розв'язання навчальних задач є можливість отримання онлайн-підтримки безпосередньо від їх авторів-розробників.

Така підтримка є різноплановою і полягає: у наданні вчителю доступу до поновлених версій обраного програмного забезпечення, у здійсненні деталізованої допомоги під час появи типових проблем, в організації оперативного консультування вчителя з боку відповідного фахівця тощо.

Таким чином, розширення джерел отримання консультаційної підтримки здійснюється шляхом одержання своєчасної допомоги від: практикуючих вчителів, шкільних методистів, викладачів навчальних закладів; провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців предметної галузі; авторів-розробників електронних засобів навчання та новітніх технічних пристроїв.

3. Розширення інструментального забезпечення навчального процесу. З появою Інтернет-ресурсів, що фактично представляють собою середовища для організації продуктивної діяльності користувача, інструментальне забезпечення навчального процесу значним чином розширилось. Інтернет-середовища надають умови для появи нових видів навчальної діяльності студентів, пов'язаних із створенням інформаційних моделей, проведенням онлайн-експериментів, інтерпретацією отриманих результатів, підготовкою електронних дидактичних та методичних матеріалів для відпрацювання вмінь, формування навичок школярів і дослідженням їх поведінки тощо.

Інструментальні Інтернет-середовища надають нових рис процесу педагогічної підготовки за рахунок таких їх особливостей: часової і просторової необмеженості доступу користувача до інструментів та результатів власної роботи; можливості одночасної роботи в Інтернет-середовищі кількох користувачів з метою виконання спільного завдання та обміну досвідом.

Серед інструментальних ресурсів особливе місце займають імітаційні та моделюючі онлайн-засоби, які відтворюють певний аспект реальності і дають змогу дослідити наслідки змін значень окремих параметрів. Моделюючі середовища створюють умови для побудови власних моделей об'єктів або процесів різноманітної природи з метою їх дослідження. Часто у сучасних Інтернет-ресурсах функції моделюючих і імітаційних середовищ об'єднуються.

Використання моделюючих Інтернет-середовищ ґрунтується на досвіді впровадження у практику вищої школи локальних предметних середовищ. Такі моделюючі програмні засоби широко використовувалися під час вивчення природничих дисциплін: фізики, хімії, астрономії тощо. Незважаючи на їх потужність та високу якість, застосування пов'язане з певними незручностями – обмеженості доступу або високою вартістю ліцензій, суттєвими вимогами до апаратного та програмного забезпечення, відсутністю можливості одночасного використання кількох користувачами тощо. Тому однією з сучасних тенденцій розвитку моделюючих середовищ є розвиток засобів паралельного і розподіленого моделювання з максимальним використанням можливостей мережі Інтернет [1]. Використання у підготовці майбутніх вчителів моделюючих онлайн-середовищ дає можливість одночасно працювати над однією проблемою, виконувати певні дії, спостерігати роботу інших тощо.

Новими серед інструментальних засобів є іміта-

ційні навчально-ігрові середовища, які призначені для «програвання» педагогічних ситуацій. На екрані комп'ютера імітується певна педагогічна ситуація, яку користувачеві потрібно вирішити оптимальним шляхом. «Школярі» віртуального класу реагують на дії вчителя і змінюють свій стан. Будь-які рішення користувача («вчителя») впливають на подальший навчальний процес. Наприклад, неправильний вибір шляхів вирішення педагогічної ситуації може призвести до її поглиблення. За мірою просування користувача в середовищі рівень складності зростає: збільшується частота виникнення ситуацій, які потребують негайного втручання віртуального вчителя, ускладнюється суть самої ситуації. На відміну від реальної педагогічної практики, студент за допомогою середовища має можливість похвилинно переглянути свої дії й їх наслідки, які виражені у графіках зміни пізнавальних і виховних характеристик школярів. Ефективність використання таких середовищ посилюється тим, що за результатами аналізу застосованих методів створену ситуацію можна змінювати шляхом корегування подальших дій.

У професійній підготовці педагогів використання імітаційних Інтернет-середовищ надає можливість майбутнім учителям отримати перший досвід педагогічної діяльності в ігровій формі. Всі помилки та невдалі спроби вирішення педагогічних ситуацій будуть здійснені у віртуальному класі школярів, не завдаючи шкоди реальному навчальному процесу та учням.

Забезпечення навчального процесу щодо створення дидактичних та навчальних матеріалів (текстових і графічних документів та тренажерів, презентацій, відеоуроків тощо – електронних засобів навчання) здійснюється за рахунок використання Інтернет-інструментів. Знайомство з можливостями таких онлайн-ресурсів дає можливість студенту збагатити арсенал засобів для забезпечення власної професійної діяльності, підготовки і проведення навчальних занять, позакласних заходів тощо; створювати власні інтерактивні матеріали до конкретного уроку або заходу з урахуванням особливостей учнів окремого класу.

Розширення інструментарію професійної підготовки майбутнього вчителя може відбуватися шляхом використання онлайн-інструментів для організації спільного навчання студентів в умовах їх просторової віддаленості. За допомогою Інтернет-ресурсів для проведення вебінарів та онлайн-конференцій можуть бути проведені лекції, семінари, лабораторні та практичні роботи, організовано реальні дискусії і спільну роботу над вирішенням одного завдання. Онлайн-середовища інтегрують мультимедійні компоненти, забезпечують одночасне спілкування в онлайн-режимі з проведенням опитувань і голосувань; виявленням учасниками згоди, заперечень тощо (за допомогою спеціальних індикаторів); записом матеріалів вебінару з метою його подальшого перегляду тощо.

У професійній підготовці майбутнього вчителя корисною є можливість використання студентами інструментів для спільної діяльності – віртуальних дошок, сервісів для групової роботи з документами, для спільного створення програм тощо. Такі інструменти дозволяють організувати спільну діяльність

багатьох територіально віддалених користувачів в одному середовищі.

Таким чином, розширення інструментального забезпечення навчального процесу здійснюється шляхом використання: моделюючих онлайн-середовищ; інструментарію для створення методичних та дидактичних матеріалів; онлайн-інструментів для представлення власних результатів діяльності; онлайн-середовищ для організації спільного навчання.

Висновки. Враховуючи високу активність студентської молоді в мережі, істотний вплив Інтернет-ресурсів на їх професійне становлення, потужні можливості Інтернет-технологій для підтримки навчального процесу у вищій школі вважаємо необхідним розглядати Інтернет-підтримку в аспекті підготовки студентів до професійної діяльності. Зокрема,

Інтернет-підтримкою професійної підготовки майбутнього вчителя вважатимемо Інтернет-ресурси, які передбачають педагогічно зумовлене і попередньо спроектоване їх використання з метою підвищення ефективності професійно-педагогічної та науково-предметної підготовки вчителя.

Можливості Інтернет-ресурсів для реалізації підтримки професійної підготовки майбутнього вчителя полягають у розширенні інформаційного забезпечення навчального процесу, джерел отримання консультативної допомоги, інструментального забезпечення навчального процесу.

Перспективи подальшого дослідження полягають у виокремленні особливостей використання Інтернет-підтримки у професійній підготовці майбутнього вчителя.

Література та джерела

1. Аноприенко А. Я. Опыт создания распределенных моделирующих сред / А. Я. Аноприенко, В. А. Потапенко // Современные средства автоматизации и компьютерно-интегрированные технологии. – Краматорск: ДГМА, 2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/3412/1/2003-02-12-anoPriyenko-potapenko-diva-corba.pdf>. – Загол.з екр. – Мова рос.
2. Білоусова Л. І. Формування пізнавального інтересу учнів основної школи до навчання природничо-математичних дисциплін за комп'ютерної підтримки / Л. І. Білоусова, Н. В. Житеньова // Інформаційні технології і засоби навчання, 2010. – №2 (16). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ime.edu.ua.net/em16/content/10bliscf.htm>. – Загол.з екр. – Мова укр.
3. Чем сегодня живет молодежь Украины? – Исследование. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://institute.gorshenin.ua/news/764_chem_segodnya_zhivet_molodezh_ukraini. – Загол.з екр. – Мова рос.

Інтернет-ресурси стали впливельним фактором розвитку, виховання і становлення інтересів сучасної молоді. В статті розглянуто сутність і можливості Інтернет-підтримки професійної підготовки майбутнього вчителя.

Ключевые слова: Інтернет-підтримка, Інтернет-ресурси, професійна підготовка, майбутній вчитель.

Internet-resources become an influential factor in the development, training and formation of the interests of today's youth. This article deals with the content and resources of the Internet support for the professional training of future teacher. Internet resources are the Internet support of professional training of future teachers. They provide educationally conditioned and pre-designed use of them to improve the educational and scientific-subject teacher training.

Key words: Internet support, Internet resources, professional training, future teachers.